

לקוטי תורה • פרשת בחוקותי • מאמר 1

אם בחקותי תלכו

”אם בחוקותיי תלכו”

המלאכים, שנבראו מדיבור אלוקי, ”עומדים” ברמה קבועה אחת, ואילו נשמות ישראל, ששורשן במחשבה העליונה, הן ”מהלכות” — אהבתן ויראתן יכולות לגדול בלי סוף. ה”אם” של ה’ הוא בקשה שהאדם ילך בדרך זו בתפילה, והמצוות הן הכלים שמחזיקים את האור, כדי שההליכה תימשך.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bechukosai/1

הנקודה

המלאכים, שנבראו מדיבור אלוהי, "עומדים" ברמה קבועה אחת, ואילו נשמות ישראל, ששורשן במחשבה העליונה, הן "מהלכות" – אהבתן ויראתן יכולות לגדול בלי סוף. ה"אם" של ה' הוא בקשה שהאדם ילך בדרך זו בתפילה, והמצוות הן הכלים שמחזיקים את האור, כדי שההליכה תימשך.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל שלוש שאלות על תחילת פרשת בחוקותיי: מדוע חז"ל מפרשים "אם" כלשון בקשה, מדוע החוקים נקראים "חקיקות", ומדוע נאמר "תלכו". אותיות חקוקות, כמו אלה שעל הלוחות, מאוחדות עם האבן שלהן; אותיות כתובות, דיו על קלף, קיימות בפני עצמן. שני הסוגים קיימים בנפש. המלאכים באים מדיבור אלוהי, שאותיותיו קבועות, ולכן הם "עומדים" ברמה אחת; הנשמות באות ממחשבה, מעיין שממשיך לנבוע כנהר היוצא מעדן, ולכן הן "מהלכות". למחשבה שתי רמות: מחשבה תחתונה, ה"מאמר אחד" שמחיה את כל הדיבור, ומחשבה עליונה שאותיותיה חקוקות, "עבר הנהר", שורש האבות. האדם מהלך בתפילה, שבה פסוקים על גדולת ה', גבורתו ורחמיו – מדותיהם של אברהם, יצחק ויעקב – מרחיבים את אהבתו; הרחמים, מדתו של הרועה, מעלים את מדותיו אל ה'. בגוף, הליכה זו זקוקה לכלים: המצוות, "אברין דמלכא", מחזיקות את "יין" אורו של ה', המעורר את האהבה הנסתר. ההולך בוכה על ריחוקו, ואחר כך מגיע לשמחה, ולעולם אינו רשאי להסתפק בעמידה במקום.

מבנה

1	שלוש שאלות ושני סוגי כתיבה	2-11
	מדוע "אם" הוא לשון בקשה, מדוע "חוקים" פירושם חקיקה, ומדוע נאמר "תלכו"; אותיות חקוקות מאוחדות עם האבן, ואותיות כתובות נפרדות ממנה, ושני הסוגים מצויים בכל נפש, כעניין "מהלכים בין העומדים האלה".	
2	המלאכים עומדים והנשמות מהלכות	4-31
	המלאכים באים מדיבור אלוהי, שאותיותיו נפרדות וקבועות, ולכן הם נשארים ברמה אחת; הנשמות באות ממחשבה, מעיין שנובע ללא הפסק כנהר היוצא מעדן.	
3	שתי רמות של מחשבה	6-51
	המחשבה התחתונה מחיה את הדיבור והיא ה"מאמר אחד" שבתוך עשרת המאמרות; המחשבה העליונה, "עבר הנהר", אותיותיה חקוקות, וגם בה הנשמה ממשיכה ללכת ולהאיר יותר.	
4	התפילה כמקום ההליכה	9-71
	התפילה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה, הבנויה על גדולתם, גבורתם ורחמיהם של האבות, מרחיבה את אהבת האדם; הרחמים מעלים את מדותיו למעלה כמו רועה, וה"אם" של ה' הוא בקשה שיתהלך בדרך זו.	
5	ההליכה זקוקה לכלי	11-101
	"בחוקותיי" היא מדרגת החקיקה של האבות, אך בגוף ההליכה נמשכת רק באמצעות המצוות, "אברין דמלכא", כלים לאורו האינסופי של ה'.	

האור שנשמר במצוות הוא יין שמגלה את הסוד — את האהבה הנסתרת — ברצוא ושוב; בלעדיו האדם עומד, ואילו ההולך בוכה ואחר כך מגיע לשמחה.

ההולך מגיע למדרגת הקדושה וההבדלה, שבה יתאחדו כל הנשמות, ולכן איש אינו רשאי להסתפק בעמידה; בקיום המצוות האדם "עושה את עצמו", וכל ברכה מכוונת ל"יציוותי את ברכתי".

אותיות החקוקים ואותיות הכתובים אותיות החקוקים ואותיות הכתובים

אותיות חקוקות נחצבות מחומר האבן ואין להן קיום בנפרד ממנה; אותיות כתובות הן דיו על קלף, חומר נפרד. המאמר מוצא את שני הסוגים בנפש ובנשמות המחשבה.

עומדים ומהלכים עומדים ומהלכים

על פי זכריה ג, ז: המלאכים "עומדים" ברמה קבועה אחת של אהבה או יראה, ואילו נשמות ישראל "מהלכות" וגדלות מיום ליום בלי גבול.

מחשבה עילאה ומחשבה תתאה מחשבה עילאה ומחשבה תתאה

המחשבה התחתונה מחיה את הדיבור, את ה"מאמר אחד" שבתוך עשרת המאמרות של הבריאה; המחשבה העליונה קשורה לעצם השכל, אותיותיה "חקוקות", והיא שורש הנשמות והאבות.

עבר הנהר עבר הנהר

הנהר היוצא מעדן הוא זרם המחשבה הנובע תמיד מחכמה; "עבר הנהר", המקום שבו ישבו האבות, הוא המדרגה שלמעלה ממנו — המחשבה העליונה.

אברין דמלכא אברין דמלכא

רמ"ח מצוות עשה, שכמו אברי הגוף הן כלים המקבלים את אורו של ה' וממשיכים אותו למטה.

יין וסוד יין וסוד

אורו של ה', הנשמר בלב באמצעות התורה והמצוות, הוא "יין"; וכשם שהיין מגלה סוד, כך הוא מגלה את האהבה הנסתרת והופך את האדם להולך.

רצוא ושוב רצוא ושוב

השתוקקות הנשמה לעלות אל מקורה וחזרתה למטה; אורו של ה' יורד כדי להעלות כל נשמה בקצב זה.

קטע 1 • 11-2

שלוש שאלות ושני סוגי כתיבה

1 אם בחקותי תלכו.^{1,2} וגוי. הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] (ע"ז [עבודה זרה] ה' א') אין אם אלא לשון תחנונים³ שנאמר לו עמי שומע לי⁴ ישראל בדרכי יהלכו וצריך להבין ענין תחנונים האלו מה הם. "אם בחקותי תלכו" וגוי. והנה אמרו חז"ל (עבודה זרה ה, א): "אין 'אם' אלא לשון תחנונים, שנאמר: 'לו עמי שומע לי, ישראל בדרכי יהלכו'". ויש להבין מה ענינם של תחנונים אלה.

המאמר נפתח בפסוק הראשון של פרשת בחוקותי, המבטיח ברכה למי שהולכים בחוקי ה'. הגמרא דורשת את המילה הראשונה, "אם", לא כתנאי אלא כלשון תחינה של ה': "הלוואי", כמו בפסוק בתהלים שבו ה' משתוקק שעמו יקשיב לו. שאלתו הראשונה של אדמו"ר הזקן היא מה משמעותה של תחינה אלוקית זו.

וגם צריך להבין לשון בחקותי אשר פירשו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] (בקדושין דל"ט) על פסוק את חקותי תשמרו חוקות שחקקתי לכם⁵ וכו'.

וכן יש להבין את הביטוי "בחוקותי", שאותו פירשו חז"ל (בקדושין לט) על הפסוק "את חוקותי תשמרו": "חוקים שחקקתי לכם" וכו'.

השאלה השנייה נוגעת למילה "בחוקותי" עצמה. הגמרא מפרשת את המילה "חוקים" כדברים שה' "חקק", ואדמו"ר הזקן שואל מהי חקיקה זו.

וגם להבין לשון תלכו הנאמר כאן. הנה ידוע כי בתורה שבכתב יש ב' מיני כתיבה

וכן יש להבין את הביטוי "תלכו" שנאמר כאן. והנה ידוע שבתורה שבכתב יש שני סוגי כתיבה,

השאלה השלישית היא מדוע הפסוק מדבר על "הליכה". כדי להתחיל להשיב, אדמו"ר הזקן מציג שני סוגי כתיבה שבתורה שבכתב.

כי בלוחות נאמר והמכתב מכתב⁶ אלהים חרות על הלוחות שהכתב הוא מעצמן של הלוחות אשר נחקק מהם ובהם ולא היו האותיות ענין ומהות בפני עצמן.

שהרי על הלוחות נאמר: "והמכתב מכתב אלקים הוא, חרות על הלוחות". הכתב עשוי מעצם הלוחות, ונחקק מתוכם ובתוכם; האותיות אינן דבר ומהות בפני עצמן.

עשרת הדיברות נחקקו בלוחות האבן, ולכן האותיות היו עשויות מחומרם של הלוחות עצמם, בלי שנוסף להם חומר אחר. לאותיות כאלה אין קיום נפרד מן האבן שבה הן חקוקות.

אבל שאר תורה שבכתב דיו כתובה על הקלף אשר האותיות הם מהות בפני עצמן ולא מעצמיות הקלף הם ונקי תורה שבכתב כי התורה מלובשת בכתב וד"ל [ודי למבין].⁷

אבל שאר התורה שבכתב כתובה בדיו על קלף. האותיות הן מהות בפני עצמן ואינן מעצמיות של הקלף; והיא נקראת "תורה שבכתב" משום שהתורה מלובשת בכתב. וד"ל.

לעומת זאת, בספר תורה הדיו כתוב על הקלף: הדיו הוא חומר נפרד, ולכן לאותיות יש קיום בפני עצמן והן רק מונחות על הקלף. התורה שם "מלובשת" בכתב, וביטוי הסיום רומז שההבחנה הזאת תיושם בהמשך בעניינים עמוקים יותר.

2 והנה תלת קשרין⁸ אינון קוב"ה [קודשא בריך הוא] ואורייתא וישראל וישראל מתקשראן וכו'. על כן בכל ניצוץ ונפש אלקית מישראל ישנן ג"כ ב' בחי' אלו אותיות החקוקים ואותיות הכתובים דהנה כתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים⁹ האלה.

והנה, "שלושה קשרים הם: הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל, וישראל מתקשרים" וכו'. לכן, בכל ניצוץ ובכל נפש אלקית מישראל יש גם שתי בחינות אלה: אותיות חקוקות ואותיות כתובות. שהרי כתוב: "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה".

הזוהר מלמד שהקדוש ברוך הוא, התורה וישראל קשורים זה בזה. משום שישראל קשורים לתורה, שני סוגי האותיות שבתורה — חקוקות וכתובות — מצויים גם בכל נפש אלקית. הפסוק מזכירה, "מהלכים בין העומדים האלה", עתיד להבהיר מה הן שתי הבחינות האלה.

קטע 2 • 31-4

המלאכים עומדים והנשמות מהלכות

3 והנה העומדים הן המלאכים¹⁰ ומהלכים הם נשמות כללות ישראל. ולהבין זה למה נקראו המלאכים עומדים

והנה, "העומדים" הם המלאכים, ו"המהלכים" הן נשמות ישראל בכללותן. וכדי להבין זאת, מדוע המלאכים נקראים "עומדים":

על פי הפסוק, אדמו"ר הזקן מזהה את "העומדים" כמלאכים ואת "המהלכים" כנשמות ישראל. לאחר מכן הוא שואל מדוע דווקא המלאכים נקראים "עומדים".

הנה כתיב בדבר ה' וכו' וברוח פיו¹¹ כל צבאם דהיינו שהמלאכים מקום מקור חוצבן ובריאתן הוא מדיבורו של הקב"ה כביכול הגם שאין לו דמות הגוף^{12,13}

נאמר: "בדבר הוי"ו וכו', "וברוח פיו כל צבאם". כלומר, מקור חציבתם ובריאתם של המלאכים הוא בדיבורו של הקדוש ברוך הוא, כביכול. אף שאין לו דמות הגוף,

בתהילים לג, ו נאמר שהשמים נעשו בדבר ה', ו"כל צבאם" — המלאכים — ברוח פיו; מכאן ששורשם של המלאכים הוא בדיבור האלוהי. המילים "כביכול" ו"אין לו דמות הגוף" מבהירות שאין להבין את הדיבור כפשוטו.

ולא נערוך אליו קדושתו אעפ"כ [אף על פי כן] דברה תורה כלשון בני"א [בני אדם] להקראות התגלות אורו לבחיי נבראים בשם דבור.¹⁴

ואין קדושתו ניתנת להשוואה לשום דבר, ואף על פי כן, "דיברה תורה כלשון בני אדם", ולכן התגלות אורו לבחינת הנבראים נקראת בשם "דיבור".

מאחר שאין לה' גוף, "דיבור" הוא ביטוי מושאל, כפי שאמרו חז"ל: התורה מדברת בלשון בני אדם. התגלות אורו של ה' לנבראים נקראת "דיבור", בדומה לאדם המגלה את עצמו לאחרים באמצעות דיבור.

4 והנה אותיות הדבור הם עד"מ גופים מחולקים ועומדים כל א' לבדו אשר מדבור זה לא יתהוה דבור אחר¹⁵ לעולם

והנה, אותיות הדיבור הן, בדרך משל, כמו גופים נפרדים, שכל אחד מהם עומד בפני עצמו, כך שמדיבור זה לא ייווצר לעולם דיבור אחר.

אותיות הדיבור דומות לגופים נפרדים, שכל אחד מהם עומד בפני עצמו: מילה שנאמרה אינה צומחת ואינה מולידה מילה אחרת. לכן הדיבור נשאר במדרגה קבועה, וזהו פירוש "עומדים".

ועל כן המלאכים אשר עבודתם בבחי' אהבה כמו מחנה מיכאל או אשר עבודתם בבחי' יראה

לכן המלאכים שעבודתם היא בבחינת אהבה, כמו מחנה מיכאל, או שעבודתם היא בבחינת יראה,

מכיוון שהמלאכים נבראים מן הדיבור, הם חולקים את הקביעות שלו. עבודתם היא או באהבה, כמו מחנה המלאך מיכאל, או ביראה, כמו מחנה גבריאל.

כמו מחנה גבריאל הם עומדים ברום עולם במדרגה אחת והאהבה והיראה אשר ניתנה בהם מששת ימי בראשית לא ישנו את תפקידם להיות הולך וגדל מיום ליום

כמו מחנה גבריאל, עומדים ברום העולם במדרגה אחת; והאהבה והיראה שניתנו בהם מששת ימי בראשית אינן משנות את תפקידן, ואינן הולכות וגדלות מיום ליום.

כל אחד ממחנות המלאכים עומד במדרגה אחת: האהבה או היראה שניתנו לו בבריאה אינן גדלות מיום ליום. המעמד הבלתי משתנה הזה הוא ה"עמידה" של המלאכים.

וכמאמר הכתוב שרפים עומדים¹⁶ במדרגה אחת, אבל נשמות ישראל עליהם אמרו ישראל עלו במחשבה^{17, 18} תחלה אשר מקור חוצבן מאותיות המחשבה הנקראת מחשבה עילאה אשר הם כמעין הנובע תמיד

וכמו שנאמר בפסוק: "שרפים עומדים" — במדרגה אחת. אבל על נשמות ישראל נאמר: "ישראל עלו במחשבה תחילה"; מקור חציבתן הוא באותיות המחשבה, הנקראת מחשבה עילאה, והן כמעין הנובע תמיד,

ישעיהו ראה "שרפים עומדים", ואת המילים האלה אדמו"ר הזקן מפרש כעמידה במדרגה אחת. לעומת זאת, נשמות ישראל "עלו במחשבה" לפני הבריאה, ולכן מקורן הוא באותיות המחשבה, במחשבה העילאה, הנובעת כמעין שאינו פוסק.

כמאמר רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] מבין דבר מתוך דבר¹⁹ ומיד בנפול דבר אחד במחשבה הקשורה במקור השכל אזי יתהלך ברחבה להיות מתרחב ומתפשט יותר ויותר אשר ע"ז נאמר

כמאמר רז"ל, "מבין דבר מתוך דבר": מיד כשדבר אחד עולה במחשבה הקשורה למקור השכל, הוא מתהלך במרחב, מתרחב ומתפשט עוד ועוד. על כך נאמר:

חז"ל מתארים את ההבנה כ"מבין דבר מתוך דבר": רעיון שנכנס למחשבה הקשורה למקור השכל הולך ומתפתח. בניגוד לדיבור, המחשבה "מתהלכת" בחופשיות ומתרחבת ומתפשטת עוד ועוד.

ונהר יוצא מעדן²⁰ להשקות את הגן ונהר זה הוא הנמשך ויוצא תמיד מעדן הוא מקור החכמה והולך ומתרחב עד שבא להשקות ג"ן סדרים דאורייתא²¹ הנק' תורה שבכתב כנ"ל.

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". נהר זה הוא הנמשך ויוצא תמיד מעדן, כלומר ממקור החכמה, והולך ומתרחב עד שהוא בא להשקות את ג"ן הסדרים שבתורה, הנקראים תורה שבכתב, כנזכר לעיל.

הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן הוא זרם המחשבה הנובע תמיד, היוצא מעדן, מקור החכמה. למילה "גן" יש ערך מספרי של חמישים ושלוש, כמספר סדרי התורה; לכן הנהר בא להשקות את התורה שבכתב.

קטע 3 • 51-6

שתי רמות של מחשבה

5 ועל כן נאמר בעבר הנהר ישבו אבותיכם²² מעולם כו' למעלה מבחי' נהר ומחשבה זו יש בה ג"כ ב' בחי' כמאמר הכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם²³ לשון רבים.

לכן נאמר: "מעבר לנהר ישבו אבותיכם מעולם" וכו' — למעלה מבחינת הנהר. וגם למחשבה זו יש שתי בחינות, כפי שנאמר בפסוק: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", בלשון רבים.

מכיוון שהנהר מסמל את זרימת המחשבה מן החכמה, האבות שישבו "מעבר לנהר" מושרשים למעלה ממנו. גם במחשבה עצמה יש שתי בחינות, כפי שמשמע מן הלשון ברבים "מחשבותי" ו"מחשבותיכם".

כי מחשבה תתאה היא המחיה את הדבור כי בלתי מחשבה א"א לדבר כמאמר רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] השמע לאזנך²⁴ מה שאתה מוציא מפ"ך ועל בחי' זו אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] בעשרה מאמרות²⁵

המחשבה התחתונה היא המחיה את הדיבור, שכן אי אפשר לדבר בלי לחשוב, כפי שאמרו חז"ל: "השמע לאוזנך מה שאתה מוציא מפ"ך". על בחינה זו אמרו חז"ל: "בעשרה מאמרות

הבחינה הראשונה היא המחשבה התחתונה, המחיה את הדיבור, שהרי אדם אינו יכול לדבר בלי לחשוב. הוראת חז"ל לאדם להקשיב למה שהוא מוציא מפיו מראה שהדיבור לעולם אינו מנותק מן המחשבה שמאחוריו. עשרת המאמרות שבהם נברא העולם שייכים לבחינה זו.

נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות²⁶ והמאמר אחד הוא בחי' מחשבה²⁷ זו המלוכשת ומחיה את כל כללות הדבור

נברא העולם; והלא במאמר אחד יכול היה להיבראות?" המאמר האחד הוא בחינת מחשבה זו, המלוכשת בכללות הדיבור ומחיה אותה,

המשנה שואלת מדוע נברא העולם בעשרה מאמרות, ולא במאמר אחד, כאשר אפשר היה לברוא אותו במאמר אחד. אדמו"ר הזקן מזהה את "המאמר האחד" עם המחשבה התחתונה, המלוכשת בכל עשרת המאמרות ומחיה את הדיבור בכללותו.

וכמאמר הכתוב היוצר יחד לבם²⁸ המבין אל כל מעשיהם אשר כולם נסקרים בסקירה אחת²⁹ אבל בחי' השנית היא בחי' מחשבה עלאה הדבוקה בעצם השכל אשר אותיות ההם הם הנקראים חקוקים ואינם מהות בפני עצמם כנ"ל.

וכפי שנאמר בפסוק: "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם", שכן כולם נסקרים במבט אחד. אבל הבחינה השנייה היא המחשבה העליונה, הדבקה בעצם השכל; אותיות אלה הן הנקראות "חקוקות", ואינן ישות בפני עצמן, כפי שהוזכר לעיל.

כפי שחז"ל דורשים את הפסוק בתהילים לג, טו, ה' סוקר את כל הברואים במבט אחד, בדומה למחשבה התחתונה האחת הכוללת את כל הדיבור בבת אחת. הבחינה השנייה, הגבוהה יותר, היא המחשבה העליונה, המאוחדת עם עצם השכל; אותיותיה הן האותיות ה"חקוקות", שאין להן קיום נפרד, בדומה לאותיות שבלוחות.

6 וע"כ הנשמות נקראו מהלכים כי יכול להתהלך בהרחבה להרחיב אהבתו ויראתו לה' ית' מיום ליום יותר ויותר עד בואו למקור חוצבה תחלת המחשבה הנקי' עבר הנהר אשר גם שם לא ישקוט ולא ינוח כי הולך ואור³⁰

לכן הנשמות נקראות "מהלכים", שכן האדם יכול להתהלך בהרחבה, להרחיב את אהבתו ויראתו לה' יתברך מיום ליום, יותר ויותר, עד שיגיע למקור שממנו נחצבה נשמתו — תחילת המחשבה, הנקראת "עבר הנהר". וגם שם לא יעמוד ולא ינוח, אלא יוסיף ללכת ולהאיר,

מכיוון שהנשמות באות מן המחשבה העליונה הזורמת ללא הרף, הן נקראות "מהלכים": האדם יכול להמשיך ולהרחיב מיום ליום את אהבתו ויראתו לה'. גם כשהוא מגיע למקור נשמתו, "עבר הנהר", הוא אינו נח אלא ממשיך לעלות, בדומה לאור הצדיקים ההולך ומאיר.

כמאמר הכתוב ונהר יוצא³¹ (ועמ"ש ע"פ ונתתי לך מהלכים³² בפי וישב³³ ובפי שלח ע"פ ועתה יגדל^{34,35} ועיין ע"פ יונתי בחגוי הסלע^{36,37} בפי קומי לך כוי ולכי לך. וע"פ אלה מסעי^{38,39} בפי ואלה מסעיהם למוצאיהם):⁴⁰

כמאמר הפסוק: "ונהר יוצא". (וראו מה שנכתב על הפסוק "ונתתי לך מהלכים" בפרשת וישב; ובפרשת שלח, על הפסוק "ועתה יגדל". וראו על הפסוק "יונתי בחגוי הסלע", בביאור "קומי לך" וכו' ו"לכי לך". וכן על הפסוק "אלה מסעי", בביאור "ואלה מסעיהם למוצאיהם").

הפסוק "ונהר יוצא" מראה שהזרימה מן המקור אינה נפסקת לעולם. ההערה שבסוגריים מפנה את הקורא למאמרים נוספים על הליכה ומסעות: תורה אור, וישב, על "מהלכים בין העומדים האלה"; לקוטי תורה, שלח, על "ועתה יגדל נא"; שיר השירים, על "יונתי בחגוי הסלע"; ומסעי, על "אלה מסעי".

קטע 4 • ו' 9-7

התפילה כמקום ההליכה

7 ב והנה מקום ההילוך ועת ההילוך לכל אדם להיות מרחיב ומגדיל אהבתו לה' הוא בעת התפלה וקודם התפלה פסוקי דזמרה.

ב. והנה, המקום והזמן שבהם כל אדם יכול להתקדם ולהרחיב ולהגדיל את אהבתו לה' הם בעת התפילה, ולפניה — פסוקי דזמרה.

המעבר ליישום המעשי: אדמו"ר הזקן אומר שהמקום והזמן להתקדמות — להרחבת האהבה לה' — הם התפילה. לפני התפילה עצמה אומרים פסוקי דזמרה.

וברכות אשר תיקנו לנו אנשי כנה"ג [כנסת הגדולה]⁴¹ ע"י אבות העולם כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] תפלות אבות תקנום⁴² אברהם יצחק ויעקב והם מדת גדולה גבורה ורחמים כאשר כללו לנו והברכות שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה, על פי אבות העולם, כדברי חז"ל: "תפילות אבות תיקנום" — אברהם, יצחק ויעקב. והן כנגד מידות גדולה, גבורה ורחמים, כפי שכללו לנו

אנשי כנסת הגדולה תיקנו את ברכות התפילה הקבועות, בהמשך לאבות, שהם שתיקנו תחילה את התפילות. אברהם, יצחק ויעקב מייצגים את המידות גדולה (חסד), גבורה ורחמים (תפארת), והתפילות סודרו כדי לעורר כל אחת מהן.

חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] פסוקים המבארים גדולת הבורא ית' ולגדולתו אין חקר⁴³ אשר אין לו תחלה ואין לו תכלה אשר ע"י התבוננות זו יגדיל אהבתו לה' ית'.

חז"ל פסוקים המבארים את גדולת הבורא ית': "ולגדולתו אין חקר", שאין לו ראשית ואין לו תכלית. באמצעות התבוננות זו יגדיל האדם את אהבתו לה' ית'.

כנגד מידתו של אברהם שילבו חז"ל בתפילות פסוקים העוסקים בגדולת הבורא, כגון "ולגדולתו אין חקר" שבאשרי. ההתבוננות בכך שאין לו ראשית ואין לו תכלית מגדילה את אהבת האדם לה'.

8 וכן פסוקים המבארים גבורתו ויראתו יתברך היא מדת יצחק וכן יש פסוקים המבארים רחמנותו ית' אשר היא נקראת נחלת יעקב^{44,45} נחלה בלי מצרים^{46,47} בלי גבול

כך גם הפסוקים המתארים את גבורתו ואת היראה ממנו, יתברך, שייכים למידתו של יצחק. וכן יש פסוקים המתארים את רחמנותו, יתברך, הנקראת "נחלת יעקב" — "נחלה בלי מצרים", בלי גבול.

בדומה לכך, פסוקים המתארים את גבורתו של ה' ואת היראה ממנו שייכים למידתו של יצחק. פסוקים המתארים את רחמנותו שייכים ליעקב, שחלקו נקרא בפי חז"ל "נחלה בלי מצרים".

כי הרחמנות שורה ושייך על כל העולמות מבריה מן הקצה⁴⁸ אל הקצה עד רום המעלות כי כולם אינם עצמיותו ית' כ"א בחי' הארה

כי הרחמנות שורה ושייכת לכל העולמות, "מבריה מן הקצה אל הקצה", עד רום המעלות, שהרי אף אחד מהם אינו עצמותו, יתברך, אלא בחינה של הארה בלבד.

הרחמנות אינה מוגבלת, מפני שהיא חלה על כל העולמות, כקשר הבריה התיכון במשכן שעבר "מן הקצה אל הקצה", והזהר קושר אותו ליעקב. מרחמים על מי שרחוק, וכל עולם, אפילו הגבוה ביותר, אינו אלא הארה של ה', ולא עצמותו.

כמאמר הכתוב הודו על⁴⁹ ארץ ושמים ארץ הוא בחי' ממלא ושמים הוא בחי' סובב אינם אלא הארה דהארה והוא בחי' שם

כמאמר הכתוב: "הודו על ארץ ושמים": "ארץ" היא בחינת ממלא כל עלמין, ו"שמים" היא בחינת סובב כל עלמין; שניהם אינם אלא הארה של הארה, וזו בחינת שם.

בתהלים קמח, יג נאמר שהודו של ה' הוא "על ארץ ושמים": "ארץ" היא ממלא כל עלמין, ו"שמים" הם סובב כל עלמין. שניהם אינם אלא הארה של הארה, בחינת "שם"; באותו פסוק מדובר גם על שמו.

כמאמר ישתבח שמך לעד מלכנו על כן שייך עליהם רחמנות אשר רחוקים הם מעצמותו ית'.

כמאמר: "ישתבח שמך לעד מלכנו". לכן שייכת עליהם רחמנות, משום שהם רחוקים מעצמותו, יתברך.

שם הוא רק האופן שבו אחרים קוראים לאדם, ולא האדם עצמו; כך גם העולמות קשורים רק לשמו של ה', כפי שנאמר בתפילה: "ישתבח שמך לעד מלכנו". מכיוון שהעולמות רחוקים כל כך מעצמותו, הרחמנות חלה על כולם.

9 והנה בהתבונן האדם בהתבוננות רחמנות זו יגדיל מדותיו הטובות לה' וישא אותם לה' כמאמר הכתוב אליך ה' נפשי אשא^{50,51} כי האבות הם⁵² הנקראים רועים מהשבעה רועים המפרנסין ונותנים

והנה, כאשר אדם מתבונן בהתבוננות זו על הרחמים, הוא מגדיל את מדותיו הטובות לה' ונושא אותן אל ה', כמאמר הכתוב: "אליך הוי' נפשי אשא". האבות הם הנקראים "רועים", משבעת הרועים המפרנסים ונותנים

ההתבוננות ברחמיו של ה' מגדילה את מדותיו הטובות של האדם ונושאת אותן אל ה', כדברי דוד: "אליך הוי' נפשי אשא". האבות נקראים רועים; חז"ל מונים את "שבעת הרועים", ובהם אברהם ויעקב, וכרועים הם מפרנסים את הצאן.

כח וחיות להצאן קדשים⁵³ להיות יכולים להלוך ולהתגדל מיום ליום ועיקר צער גידול בנים היה לו ליעקב⁵⁴ מדת רחמנות הוא המגדל את המדות לה' ית'

כוח וחיות לצאן הקדוש, כדי שיוכלו ללכת ולגדול מיום ליום. עיקר "צער גידול בנים" היה אצל יעקב; מדת הרחמים היא המגדלת את המדות לה' יתברך.

הרועים נותנים לצאן הקדוש, נשמות ישראל, את הכוח ללכת ולגדול בכל יום. יעקב ידע יותר מכול את "צער גידול בנים", ומדת הרחמים שלו היא המגדלת את מדותיו של האדם ומכוונת אותן אל ה'.

ועל כן נאמר (ישעיה מ' י"א) כרועה עדרו ירעה בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עלות ינהל⁵⁵.

ועל כן נאמר (ישעיה מ' י"א): "כרועה עדרו ירעה, בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא [אותם]; עלות ינהל".

ישעיהו מתאר רועה המקבץ את הטלאים בזרועו, נושא אותם בחיקו ומנהל בעדינות את הכבשים המיניקות. אדמו"ר הזקן מחיל את הדימוי על מדת הרחמים, המגדלת את מדות הנשמה.

והנה בחיקו ישא כתיב. ישאום לה' כמאמר הכתוב אליך ה' נפשי אשא ועל כן אמרו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] אם לשון תחנונים פיי הלואי

והנה, כתוב "בחיקו ישא": ישאם אל ה', כמאמר הכתוב "אליך הוי' נפשי אשא". ועל כן אמרו חז"ל ש"אם" הוא לשון תחנונים, פירושו: הלואי

הפועל "ישא" שבפסוק הוא אותו פועל כמו "אשא" שבפסוק "נפשי אשא": הרועה נושא את הצאן אל ה'. לדברי אדמו"ר הזקן, משום כך פירשו חז"ל את המילה "אם" כבקשה שפירושה "הלואי".

שיהיה הליכת האדם בתפלה הניתקנה לנו מאנשי כנה"ג [כנסת הגדולה] ואין צריך לחפש הליכות אחרות כי היא טובה שבכולן והלואי שיוספק להם.

שהליכתו של האדם תהיה בתפילה שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה, ואין צורך לחפש דרכי הליכה אחרות, כי היא הטובה מכולן; והלואי שיוכלו לקיימה.

בקשתו של ה' היא שהליכתו של האדם תהיה בתפילה שחיברו אנשי כנסת הגדולה; אין צורך בדרך אחרת, שכן זו הטובה מכולן. הלואי שיזכו לכך — ובכך נענית השאלה הראשונה של המאמר.

קטע 5 • 101-11

ההליכה זקוקה לכלי

10 והיינו בחקותי תלכו הם בחיי אבות אשר בעבר הנהר ישבו⁵⁶ בחינת מחשבה עילאה אותיות חקוקים

והיו לאחדים ממש במקורן ומקומן החקוקים שם

וזהו [פירוש] "בחוקותי תלכו": זו בחינת האבות, ש"בעבר הנהר ישבו" — בחינת המחשבה העליונה, שבה האותיות חקוקות; והן נעשו אחד ממש במקורן ובמקומן, במקום שבו הן חקוקות.

כעת מוסבר המונח "בחוקותי", מלשון חקיקה: ההליכה "בחוקותי" פירושה בחינת האבות, ש"בעבר הנהר ישבו", במחשבה העליונה. אותיותיהם חקוקות שם, והן אחד ממש עם מקורן, בדומה לאותיות שבלוחות.

ועל כן בהם יכול האדם לבא לבחי' הילוך כו', כי שם הוא מקום ההילוך למעלה מעלה.

ולכן באמצעותם יכול האדם להגיע לבחינת הליכה וכו', כי שם הוא מקום ההליכה, למעלה מעלה.

באמצעות האבות, המתעוררים בתפילה, יכול האדם להגיע להליכה אמיתית, שכן המחשבה העליונה היא מקום של עלייה שאין לה סוף. כך מתבאר השאלה על המילה "תלכו".

אבל מחמת גשמיות הגוף לא תעמוד ולא תקום החקיקה וההילוך הזה בלתי שמירת כלי אשר עיי כלי

זו תכון לעד⁵⁷ ע"כ נאמר אחר זה ואת מצותי תשמרו.⁵⁸ דהנה המצות הן רמ"ח מ"ע [מצות עשה] ושס"ה ל"ת [לא תעשה].

אבל בגלל הגשמיות של הגוף, חקיקה והליכה אלה לא יעמדו ולא יתקיימו בלי שמירה של כלי; באמצעות כלי זה הן יתקיימו לעד. לכן נאמר לאחר מכן: "ואת מצוותי תשמרו". והנה, המצוות הן רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה.

אולם בגוף גשמי חקיקה והליכה כאלה אינן יכולות להתקיים לאורך זמן בלי כלי שישמור עליהן, כלי שבאמצעותו הן יתקיימו לעד. משום כך הפסוק ממשיך ואומר "ואת מצוותי תשמרו": רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה.

11 והנה השס"ה ל"ת [לא תעשה] הן להפריד את הרע אבל רמ"ח מ"ע [מצות עשה] הן הנק' אברין דמלכא כמו

למשל אבר הוא כלי אשר בו נמשך חיות ממקור החיות אשר שורה במוח כן הוא כאן

כעת, 365 מצוות לא תעשה נועדו להפריד את הרע, ואילו 248 מצוות עשה הן הנקראות "איברי המלך". למשל, איבר הוא כלי שאליו נמשכת חיות ממקור החיות השורה במוח; וכך גם כאן:

365 מצוות לא תעשה מפרידות את האדם מן הרע, ואילו 248 מצוות עשה הן "איברי המלך". איבר הוא כלי המקבל חיות ממקורה שבמוח, וכך גם כאן.

כי המצוה היא כלי לאורו ית' הנמשך מסתימא דכל סתימין⁵⁹ למטה להשגת האדם השפל ואורו ית' המלוכש בה הוא הנקי יין מלכות רב כיד המלך⁶⁰ אין סוף לאורו ית'

שהרי המצווה היא כלי לאורו של ה', הנמשך מ"סתימא דכל סתימין" עד להשגתו של האדם השפל; ואורו של ה' המלוכש בה הוא הנקרא "יין מלכות רב, כיד המלך", שכן אין קץ לאורו של ה'.

כל מצווה היא כלי לאורו של ה', הנמשך מ"סתימא דכל סתימין" עד למקום שבו אדם שפל יכול להשיגו. האור שבתוך המצווה הוא "יין מלכות רב" שבמגילת אסתר, שכן לאורו של ה' אין קץ.

והוא כוונת המצוה שהוא להמשיך אורו ית' למטה ע"י כלי המצוה והתורה הלזו והוא לשון צוותא לשון חיבור.⁶¹

וזו כוונת המצווה: להמשיך את אורו של ה' למטה באמצעות כלי המצווה והתורה. [המילה מצווה] היא מלשון צוותא, כלומר חיבור.

מטרת המצווה היא להמשיך את אורו של ה' למטה באמצעות כלי המצווה והתורה. המילה מצווה קשורה למילה צוותא, שפירושה חיבור, שכן היא מחברת את האור עם מי שמקיים אותה.

אך הם נחלקים לכללים ופרטים רבים הן בתורה והן במצות כי המשכת המקרא אינו דומה להמשכת לימוד משנה או גמרא הלכות ואגדות וכן במצות.

אלא שהן נחלקות לכללים ולפרטים רבים, הן בתורה והן במצוות, שכן המשכת האור על ידי המקרא אינה דומה להמשכתו על ידי לימוד משנה או גמרא, הלכות ואגדות; וכך גם במצוות.

התורה והמצוות מתחלקות לכללים ולפרטים רבים, וכל אחד מהם ממשיך את האור בדרך משלו. לימוד המקרא ממשיך את האור באופן שונה מלימוד משנה, גמרא, הלכה או אגדה, וכך גם כל מצווה.

קטע 6 • 12-13

היין והסוד

12 ועל כן נאמר וכלים מכלים שונים⁶² בהמשכותיהם וכלל הכל הוא אורו ית' הנקי יין אשר בהכנס היין יצא הסוד⁶³ והיין הוא התלהבות אורו ית' הנשמר בלבו של אדם ע"י התורה והמצווה

ולכן נאמר: "וכלים מכלים שונים" — שונים כמה שהם ממשיכים. ומה שכולל את כולם הוא אורו ית', הנקרא "יין", שעליו נאמר: "נכנס יין יצא סוד". היין הוא ההתלהבות מאורו ית', הנשמרת בלבו של אדם באמצעות התורה והמצווה;

מכיוון שכל מצווה ממשיכה באופן שונה, נאמר בפסוק "וכלים מכלים שונים". מה שכל הכלים מכילים הוא אור ה', הנקרא "יין", ועל כך אמרו חז"ל (Eruvin 65a): "נכנס יין יצא סוד". היין הוא ההתלהבות מאור ה' הנשמרת בלב באמצעות התורה והמצוות.

יצא מעצמו סוד הוא אהבה מסותרת אשר תבוא לבחי' גילוי להיות בבחי' מהלך הנ"ל לשוב למקורו הגבוה מבחי' סובב וממלא ותכלית ירידת אורו ית' הוא בכדי להשיב נפש ונצוץ כל אדם למעלה בבחי' רצוא ושוב.⁶⁴

ומעצמו יוצא הסוד: זו האהבה המסותרת, שתבוא לידי גילוי ותהיה בבחינת "מהלך", כנזכר לעיל, בשובה אל מקורה, הגבוה מבחינת סובב כל עלמין וממלא כל עלמין. ותכלית ירידת אורו ית' היא להשיב למעלה את הנפש ואת הניצוץ של כל אדם, בבחינת רצוא ושוב.

ה"סוד" היוצא הוא האהבה המסותרת לה', הגנוזה בנפש; היא מתגלה והופכת את האדם ל"מהלך", העולה אל מקור הגבוה הן מסובב כל עלמין והן ממלא כל עלמין. אורו של ה' יורד דווקא כדי להשיב למעלה כל נפש, בקצב של "רצוא ושוב".

והיינו והתהלכתי בתוכם⁶⁵ שאני בעצמי אהיה המהלך בתוכם בבחי' רצוא ושוב ועי"ז והייתי לכם לאלהים.

וזהו "והתהלכתי בתוכם": אני עצמי אהיה המהלך בתוכם, בבחינת רצוא ושוב; ועל ידי כך "והייתי לכם לאלקים".

זהו "והתהלכתי בתוכם": ה' עצמו נעשה המהלך בתוך האדם, בבחינת רצוא ושוב. ועל ידי כך "והייתי לכם לאלקים".

13 והנה זהו מאמר הכתוב ואת מצותי תשמרו⁶⁶ דהיינו ע"י המצות תשמרו את היין הטוב הנמשך למטה ללב

זהו אפוא פירוש דברי הפסוק: "ואת מצותי תשמרו" — כלומר, באמצעות המצוות תשמרו על היין הטוב שנמשך למטה, אל הלב.

אדמו"ר הזקן מסביר את "ואת מצותי תשמרו" במשמעות של שמירה והגנה. באמצעות המצוות האדם משמר את היין הטוב — אור ה' שנמשך אל הלב.

האדם להיות יוצא סוד אהבה מסותרת להיות בבחינת מהלך מיום ליום למעלה מעלה ובלעדי זה נקי עומד וטוב וישר הוא בעיניו ולא יבא לבחי' בכייה

של האדם, כדי שהאהבה הנסתרת, הסוד, תצא מן ההעלם, והוא יהיה בבחינת "מהלך" — מתקדם מיום ליום, מעלה מעלה. בלי זאת הוא נקרא "עומד": טוב וישר בעיני עצמו, ולא יגיע לבחינת בכייה,

היין שנשמר מעורר את האהבה הנסתרת, כך שהאדם מתקדם מיום ליום. בלעדיו הוא נקרא "עומד", מרוצה מעצמו, טוב וישר בעיני עצמו, ולעולם לא יגיע לידי בכי.

כמאמר הכתוב הלוך ילך ובכה⁶⁷ כי בבחי' הליכה יבא לבחי' רחמים רבים לבכות בחדרי לבו על ריחוקו

כמאמר הפסוק: "הלוך ילך ובכה"; שכן באמצעות ההליכה יגיע לבחינת רחמים רבים, ויבכה בחדרי לבו על ריחוקו הפסוק בתיילים אומר שמי ש"הלוך ילך" הולך "ובכה". אדם שהולך באמת חש רחמים רבים על נפשו ובוכה בתוך לבו על ריחוקו מאור ה'.

מאורו ית' ואח"כ יבא לבחינת בוא יבוא ברנה כמאמר הכתוב תחת אשר לא עבדת⁶⁸ את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל.

מאורו יתברך. ואחר כך יגיע לבחינת "בוא יבוא ברינה", כמאמר הפסוק: "תחת אשר לא עבדת את הו' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל".

אחרי הבכי באה השמחה: "בוא יבוא ברינה". הפסוק "תחת אשר לא עבדת את הו' אלקיך בשמחה" מלמד שהעבודה שה' מבקש היא עבודה בשמחה.

קטע 7 • 141

קדושים, ועושים את עצמכם

14 ועי' נושא משך הזרע⁶⁹ כמאמר הכתוב ובחיקו ישא⁷⁰ ויבא לבחי' עבר הנהר מחשבה עילאה המיוחד במהותו ועצמותו ית' הנק' קדוש ומובדל.

ובכך הוא נושא את שק הזרע, כמאמר הכתוב: "ובחיקו ישא [אותם]", והוא יבוא לבחינת "עבר הנהר" — המחשבה העליונה, המאחדת עם הווייתו ועצמותו ית', הנקראת "קדוש ומובדל".

בכוח הבכי האדם דומה לזרע הנושא את שק הזרע, ולרועה הנושא את הטלאים "בחיקו". הוא יבוא ל"עבר הנהר" — המחשבה העליונה, המאחדת עם עצמותו של ה' ונקראת "קדוש ומובדל".

כן סוף דבר הנשמות יוכללו ויתאחדו שם כמאמר הכתוב קדושים תהיו⁷¹ סופכם להיות קדושים בודאי ואל יקל אדם לעצמו אם זך ואם ישר פעלו⁷² להיות מספיק א"ע [את עצמו] בעבודתו תמה בבחי' עמידה במדרגה א' ח"ו [חס ושלום]

כך, בסופו של דבר, הנשמות ייכללו ויתאחדו שם, כמאמר הכתוב: "קדושים תהיו" — לבסוף תהיו בוודאי קדושים. ואל יקל אדם ראש עם עצמו, גם אם "זך פעלו וישר", ויסתפק בעבודתו השלמה כשהוא עומד במדרגה אחת, חס ושלום;

בסופו של דבר כל הנשמות ייכללו ויתאחדו שם, שהרי "קדושים תהיו" מבטיח שבסוף תהיו בוודאי קדושים. לכן איש לא יצדיק את עצמו, גם אם מעשיו נראים "זכים וישרים", ויסתפק בעבודתו ה' שאינה מתקדמת מעבר למדרגה אחת.

כי לא תקום ולא⁷³ תהיה כזאת כמאמר הכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני ואתם עם בני ישראל ממקום קדוש יהלכו⁷⁴ וחוצבו ע"כ מוכרח כל אי

כי דבר כזה "לא יקום ולא יהיה", כמאמר הכתוב: "קדושים תהיו כי קדוש אני". ואתם, עם בני ישראל, "ממקום קדוש יהלכו", ומשם נחצבתם; לכן כל אחד חייב

קיפאון כזה "לא יקום ולא יהיה", שהרי הי אומר: "קדושים תהיו כי קדוש אני". נשמות ישראל "ממקום קדוש יהלכו" ונחצבו ממנו, ולכן כל אחד חייב לשוב אליו.

לבוא לבחי' קדוש אשר שם הוא בבחי' הולך ואור בלי גבול למעלה מעלה וכ"ז [וכל זה] ע"י המצות שהם הכלים שומרי היין הטוב כנ"ל בכדי להוציא הסוד.

לבוא לבחינת "קדוש", שבה האדם נמצא בבחינת "הולך ואור" בלי גבול, למעלה מעלה. וכל זה נעשה באמצעות המצוות, שהן הכלים השומרים על היין הטוב, כנוצר לעיל, כדי להוציא את הסוד.

כל נשמה צריכה להגיע לבחינת "קדוש", שבה היא הולכת ומאירה בלי סוף. כל זה נעשה באמצעות המצוות, הכלים השומרים על היין הטוב ומוציאים את הסוד.

ואחר כ"ז [כל זה] נאמר ועשיתם אותם^{75, 76, 77, 78} דהיינו ועשיתם אתם⁷⁹ (ע"י בזהר בחקותי דק"ג סע"א [סוף עמוד א] ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם. ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם בעמוד ב' ובזהר נשא קכ"ב א').

ואחרי כל זאת נאמר: "ועשיתם אותם", כלומר "ועשיתם אתם". (ע"י בזהר, בחקותי, דף ק"ג סוף ע"א, ובמקדש מלך שם; וברמ"ז שם בע"ב; ובזהר, נשא, קכ"ב ע"א.)

הפסוק מסתיים במילים "ועשיתם אותם", שאפשר לקרוא גם "ועשיתם אתם": בקיום המצוות אתם עושים את עצמכם. הוזהר על בחקותי קורא כך את הפסוק, והמדרש אומר: "מעלה אני עליכם כאילו עשיתם את עצמכם".

ונתנה הארץ יכולה⁸⁰ ממטה למעלה ועץ השדה יתן פריו מלמעלה למטה וצויתי את ברכת⁸¹ בשנה הששית⁸² היינו כוונת כל ברכה ברוך אתה ה' אלקינו

"ונתנה הארץ יכולה" — מלמטה למעלה; "ועץ השדה יתן פריו" — מלמעלה למטה. "וצויתי את ברכתי בשנה הששית" — זו כוונתה של כל ברכה: "ברוך אתה ה' אלקינו".

אדמו"ר הזקן מפרש את "ונתנה הארץ יכולה" כהעלאה מלמטה למעלה, ואת "ועץ השדה יתן פריו" כהמשכה מלמעלה למטה. "וצויתי את ברכת" היא כוונתה של כל ברכה באמירת "ברוך אתה ה' אלקינו".

(ועי' בזהר תרומה קס"ב ב' ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם מעניין אם בחקתי.⁸³ וברכות שמות פ' ב' ועמ"ש ע"פ זאת חקת התורה):⁸⁴

(ועיינו בזהר, תרומה, קס"ב ע"ב, ובמקדש מלך שם, בעניין "אם בחקתי"; ובמדרש רבה, שמות, פרשה ב'; וכן במה שנכתב על הפסוק "זאת חוקת התורה".)

ההערה החותמת מפנה למקורות נוספים: לזהר על תרומה, עם פירוש מקדש מלך, בעניין המילה "אם" בפסוק "אם בחקתי תלכו"; למדרש רבה על שמות; ולמאמר של אדמו"ר הזקן על "זאת חוקת התורה", המאמר הראשון של לקוטי תורה, חקת. שם מפרש אדמו"ר הזקן את "חוקה" כחקיקה, ומשווה בין אותיות התורה החקוקות לאותיות הכתובות.

בעבודה

האדם אינו רשאי להסתפק בעבודתו, גם כשהיא נראית טהורה וישרה, שכן זו "עמידה". מקום ההליכה שלו הוא התפילה: בפסוקי דזמרה ובברכות עליו להתבונן בגדולת ה', בגבורתו וברחמיו, כדי שאהבתו ויראתו יגדלו מיום ליום; עליו לשמור על צמיחה זו באמצעות המצוות, המחזיקות את האור ומביאות לידי גילוי את האהבה הנסתרת. ההולך בוכה בלבו על ריחוקו מה', ואחר כך מגיע לשמחה.

שאלות לשיחה

1. כיצד ההבדל בין אותיות חקוקות לאותיות כתובות מסביר מדוע המלאכים "עומדים" והנשמות "מהלכות"?
2. מדוע המאמר ממקם את מקור הנשמות במחשבה ולא בדיבור, ומהן שתי רמות המחשבה?
3. מדוע התפילה, ולא דרך אחרת, נקראת מקום זמן ההליכה, וכיצד משתלבות בה מדותיהם של שלושת האבות?
4. אם ההליכה נובעת מהמחשבה העליונה, מדוע היא זקוקה לכלי של המצוות, ומה מוסיף הדימוי של היין והסוד שבו?
5. מה פגום בכך שהאדם "טוב וישר בעיני עצמו", ומדוע על ההולך לבכות תחילה ורק אחר כך להגיע לשמחה?

הערות

פסוקה 1

1 אם בחוקותי תלכו

ההערה מציינת שהנחה של אדמו"ר האמצעי למאמר זה נדפסה בספר המאמרים תקס"ד, עמ' 107.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ד ע' קז. וראה סה"מ תקס"ו ע' קסג וע' קצח. אוה"ת ויקרא-ג ע' תתקכא עם הגהות אחרות וקיצורים.

2 אם בחוקותי תלכו

"אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם": הפסוק הפותח של פרשת בחוקותי, שאחרי כן באות ההבטחות לגשם ולשפע. המאמר כולו מסביר את שלושת הפעלים שבו: תלכו, תשמרו ותעשו.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג

אם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, ג.

3

חז"ל לימדו שבפסוק "אם בחוקותי תלכו", המילה "אם" אינה אלא לשון בקשה, והוכיחו זאת מן הפסוק "לו עמי שומע לי". אדמו"ר הזקן שואל מהי הבקשה הזאת.

Avodah Zarah 5a:20 עבודה זרה ה' א:כ'

תנו רבנן: "אם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ", אין "אם" אֶלָּא לְשׁוֹן תַּחֲנוּנוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "לו עמי שומע לי [וגו'] כְּמַעַט אוֹיְבֵיהֶם אֶכְנִיעַ", וְאוֹמֵר: "לו הַקִּשְׁבָּה לְמִצְוֹתַי וְיִהְיֶה כְנֶהֱרָ שְׁלוֹמֶךָ וְגו' וְיִהְיֶה כְּחוֹל זֶרַע וְצֹאצְאֵי מַעֲיָה וְגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

4 לו עמי שומע לי

"לו עמי שומע לי, ישראל בדרכי יהלכו": געגועיו של ה', המתבטאים במילה "לו". הגמרא מביאה פסוק זה כדי להראות שגם ה"אם" שבפרשת בחוקותי הוא לשון בקשה.

Psalms 81:14 תהילים פ"א:י"ד

לו עמי שִׁמַע לי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי יְהוָה:

Oh that My people would hearken unto Me, That Israel would walk in My ways

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פא, יד.

5 לשון בחוקותי . . שחקקתי לכם

ההערה מפנה לשיחת הרבי בלקוטי שיחות, כרך 17, עמ' 318, בעניין פירוש "חוקים" כדברים "חקוקים".

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"י ע' 318. באוה"ת ויקרא-ג ע' תתקכא מוסיף וצ"ל מהו ענין חקיקה זו.

6

והמכתב מכתב אלקים

"והלוחות מעשה אלקים המה, והמכתב מכתב אלקים הוא, חרות על הלוחות". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כראיה לכך שאותיות חקוקות מתוך עצם חומר האבן.

Exodus 32:16 שמות ל"ב:ט"ז

וְהִלָּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹקִים הוּא חֲרוּת עַל־הַלָּחֹת:

And the tables were the work of G-d, and the writing was the writing of G-d, graven upon the tables

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לב, טז.

7

שמואל דורש את "תשמרו את חוקותי" כ"חוקים שכבר חקקתי לכם", וקושר בין "חוק" ל"חקיקה". אדמו"ר הזקן שואל מה משמעותה של חקיקה זו.

Kiddushin 39a:8 קידושין ל"ט א:ח'

כְּדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: "אֵת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ" - חוֹקִים שֶׁחֻקְקֵיתִי לָךְ כְּכֹר, "בְּהִקְמָתְךָ לֹא תִרְבִּיעַ כְּלָאִים שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 2

8 תלת קשרין

הזוהר מלמד כי "שלוש דרגות קשורות זו בזו: הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל", ולכל אחת מהן יש בחינה נסתרת ובחינה גלויה. אדמו"ר הזקן מסיק מקשר זה ששני סוגי האותיות שבתורה קיימים גם בנפש.

Zohar III, 73a זח"ג עג, א

הערת קה"ת

זח"ג עג, א. וראה ספר המפתחות מאמרי אדמו"ר מהורש"ב ע' 470 מערכת תלת קשרין.

9

ונתתי לך מהלכים בין העומדים

ה' מבטיח ליהושע הכהן הגדול שאם ילך בדרכיו, "אתן לך מהלכים בין העומדים האלה". החסידות מפרשת את "העומדים" כמלאכים ואת ה"מהלכים" כנשמות.

Zechariah 3:7 זכריה ג':ז

כֹּה־אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱם־בְּדַרְכֵי תֵלֵךְ וְאִם־אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתֶּה תִּדְּוֹן אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצָרִי וְנָתַתִּי לָךְ מֵהֶלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways, and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' ג, ז. ראה תוי"א ל, א.

10 העומדים הן המלאכים

גם שם המלאכים נקראים "עומדים", מפני שכל אחד מהם נשאר כל ימיו במדרגה אחת — מיכאל באהבה וגבריאל ביראה — בהתאם למה שהוא משיג מן האור הממלא כל עלמין. גם הנשמות לפני ירידתן נקראות "עומדות", ואילו בעולם הזה האדם יכול לשנות את טבעו מרע לטוב.

הערת קה"ת

וכ"ה לקמן שלח לח, ד. תו"א ל, א ובכ"מ "וכמ"ש שרפים עומדים". וראה בארוכה בסה"מ תקס"ב ע' קז ואילך. ביאה"ז — לכ"ק אדהאמ"צ — ה, סע"ד. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא-ב ע' תרסז ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' רסא ואילך.

11 בדבר ה' . וברוח פיו

"בדבר הוי' נעשו השמים, וברוח פיו כל צבאם". צבא השמים הם המלאכים, ולכן מקורם הוא דיבורו של ה'.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל-צָבָאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the .host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

12 אין לו דמות הגוף

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"א.

13 שאין לו דמות הגוף

הרמב"ם קובע שלה' אין גוף או צורת גוף, ושהתיאורים הגופניים של ה' בתורה מותאמים להבנת בני האדם, שכן "דיברה תורה כלשון בני אדם".

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 1:9-10 משנה תורה, הלכות יסודי התורה א:ט-י'

... וְאֶחָד רָאָהוּ (ישעיה סג א) "חֲמוּץ בְּגָדִים מְבֻצָּרָה". מִשָּׁה רִבְנוּ עֲצָמוּ רָאָהוּ עַל הַיָּם כְּגֹבֹר עוֹשֶׂה מִלְחָמָה. וּבִסְיָנִי כְּשִׁלִּיחַ צָבוֹר עֲטוּף. לוֹמַר שְׁאִין לוֹ דְמוּת וְצוּרָה אֲלָא הַכֹּל כְּמִרְאָה הַנִּבְּוָאָה וּבִמְחֻזָּה. וְאִמְתַּת הַדְּבָר אֵין דְּעִתּוֹ שֶׁל אָדָם מִכֵּין וְלֹא יְכוּלָה לְהַשִּׁיגוֹ וּלְחַקְרוֹ. וְזֶה שְׁאָמַר הַכֶּתוּב (איוב יא ז) "הַחֶקֶר אֱלֹהִים תִּמְצָא אִם עַד תִּכְלִית שִׁדֵּי תִמְצָא": מִהוּ זֶה שֶׁבִּקֵּשׁ מִשָּׁה רִבְנוּ לְהַשִּׁיג כְּשֶׁאָמַר (שמות לג יח) "הִרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ". כִּקֵּשׁ לִידַע אֱמֶתֶת הַמִּצָּאוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ ...

If so, wherefore is it written in the Torah, "And there was under his feet" (Ex. 24,10), "Written with the finger of G-d" (Ex. 31,18), "The hand of the L-rd" (Ex. 9,3), "The eyes of the L-rd" (Deut. 11, 12), "The ears of the L-rd" (Num. 11,18) and more like expressions? All such terminology is in accordance with the conception of sons of man who cannot recognize aught but corporeal things, and the words of the Torah is like human speech, but they are all attributes; for exam- ... ple, it is

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

14 דברה תוי כלשון בני"א

על המילים הכפולות בתפילתה של חנה, אומרת הגמרא: "דיברה תורה כלשון בני אדם". אדמו"ר הזקן מחיל את העיקרון על כך שהתגלות ה' מכונה "דיבור".

Berakhot 31b:13-15 ברכות ל"א ב:י"ג-ט"ו

מאי "אם ראה תראה" — דברה תורה כלשון בני אדם. "כְּעֵנִי אֶמְתָּד". "אֵל תִּשְׁכַּח אֶת אֶמְתָּד". "וְנִתְּתָה לְאֶמְתָּד". אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינְיָא: שְׁלֹשׁ אֲמָתוֹת הָלְלוּ לְמָה? — אֶמְתָּה חֲנָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, שְׁלֹשָׁה בְּדָקִי מִיתָה בְּרֵאתָ בְּאִשָּׁה, וְאָמַרְי לָהּ: שְׁלֹשָׁה דְּבָקִי מִיתָה. וְאֵלּוּ הֵן: נָדָה, וְחָלָה וְהִדְלָקַת הַגֶּר. כָּלוּם עֲבָרְתִּי עַל אֶחָת מֵהֵן!?

But how is "If Thou wilt indeed look" to be explained? The Torah speaks according to the language of the sons of man. "[If Thou wilt indeed look] on the affliction of Thy handmaid, and remember me, and not forget Thy handmaid, but wilt give unto Thy handmaid" (I Sam. i. 11). R. Jose b. R. Hannina said : Why is "Thy handmaid" repeated thrice ? Hannah spake before the Holy One, blessed be He, "L-rd of the universe ! Three breaches [bidke] through which death ... comes hast Thou created

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לא, ב. וש"נ.

פסוקה 4

15 אשר מדבור זה לא יתהוה דבור אחר

שם מסביר אדמו"ר הזקן, בהפניה למאמר זה, שהמחשבה, הדיבור והמעשה הם בבחינת "דומם", מפני שמאות אחת או ממילה אחת לא נוצרת אחרת, והן נשארות כפי שהן; המידות, הגדלות מקטנות לגדלות, הן בבחינת "צומח".

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' חוקת נח, א.

16 שרפים עומדים

בחזון ישעיהו נאמר: "שרפים עומדים ממעל לו; לכל אחד שש כנפיים". החסידות מפרשת את ה"עמידה" שלהם כהישארות במדרגה קבועה אחת.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו:ב'

שָׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֶׁשׁ כְּנָפִים שֶׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשִׁתִּים יִכְסֶּה פָּנָיו וּבְשִׁתִּים יִכְסֶּה רַגְלָיו וּבְשִׁתִּים יַעֲוֹפֶה:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his .feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י, ב.

17 ישראל עלו במחשבה

ההערה מפנה את הקורא לשני דיונים נוספים בלקוטי תורה על "ישראל עלו במחשבה".

הערת קה"ת

ב"ר רפ"א. ת"ז ת"י בסופו. ע"ל בפי' צו ד"ה הים ראה טז, ג. וש"נ. ע"ע במטות פג, ג. וש"נ. [כ].

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, י.

21 ג'ין סדרים דאורייתא

ההערה מפנה לשתי שיחות של הרבי בלקוטי שיחות, בקשר לחמישים ושלושה סדרי התורה.

Zohar I, 104b

הערת קה"ת

ראה זח"א קד, ב. לקו"ש ח"ג ע' 933. חט"ו ע' 435.

פסקה 5

22 בעבר הנהר ישבו אבותיכם

יהושע מתאר את תולדות ישראל: "מעבר לנהר ישבו אבותיכם מעולם". אדמו"ר הזקן מפרש את "מעבר לנהר" כמדרגה שלמעלה מנהר המחשבה הנמשך מעדן.

Joshua 24:2

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַנָּהָר יֹשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תְּרַח אָבִי אַבְרָהָם וְאָבִי נְחוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

And Joshua said unto all the people: "Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יהושע כד, ב.

23 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי". אדמו"ר הזקן רואה בלשון הרבים "מחשבותי" רמז לשתי מדרגות של מחשבה.

Isaiah 55:8

כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי נח, ח.

24 השמע לאזנך

מן המילה "שמע" לומד רבי שיש "להשמיע לאוזנך מה שאתה מוציא מפיו" בעת אמירת קריאת שמע. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהדיבור תלוי במחשבה העומדת מאחוריו.

Berakhot 13a:28-30

ולרבי נמי, הא כתיב "שמע"! ההוא מבקש לקה: השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיו. ורבנן? סברי לה כמאן דאמר לא השמיע לאזנו — יצא. ולרבנן נמי הא כתיב "והיו"י? ההוא מבקש להו שלא יקרא למפרע.

But for Rabbi also it is written "Hear, O Israel" ! He requires it to establish the rule. Cause thine ear to hear what thou utterest with thy lips. And the Sages ? They agree with him who says that if one does not read [the Shema'] audibly, he has still fulfilled his obligation. But for the Sages also it is written "And these words shall be" ! They require it to establish

18 ישראל עלו במחשבה

שישה דברים קדמו לבריאת העולם; ביניהם האבות וישראל, שעלו במחשבה להיבחר. אדמו"ר הזקן מסיק מכך שנשמות ישראל מושרות במחשבתו של ה'.

Bereshit Rabbah 1:4

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמנו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו'". ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קניית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'". שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו'". [לפני שמש ינון שמו] רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם),

...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

19 מבין דבר מתוך דבר

בפירוש רשימת המנהיגים של ישעיהו, הגמרא מגדירה את הנבון כ"מי שמבין דבר מתוך דבר". כאן הדבר ממחיש כיצד המחשבה ממשכה להתפתח.

Chagigah 14a:12

"יועץ" — שיועץ לעבר שנים ולקבוצה חדשים. "והכם" — זה תלמיד המחקים את רבותיו. "תחשים" — בשעה שפותח בדברי תורה הפל נעשין כחשיו. "ונבון" — זה המבין דבר מתוך דבר. "לחש" — זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנה בלחש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Sanhedrin 93b:3

ואמר רב יהודה אמר רב: כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע. "ידע נגו" — שיועץ לישראל, "גבור" — שיועץ להשיב, "איש מלחמה" — שיועץ לישא וליתן במלחמתה של תורה, "איש תאר" — שפראה פנים בהלכה, "ונבון דבר" — שמבין דבר מתוך דבר, "וה עמו" — שהלכה כמותו בכל מקום.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יד, א. סנהדרין צג, ב.

20 ונהר יוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים". אדמו"ר הזקן מפרש את הנהר הזורם תמיד כמחשבה הנמשכת מחכמה.

Genesis 2:10

ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים:

ומיחד לביהו כהדדי — והא קא חזינו דלאו הכי הוא! אלא לאו, הכי קאמר: היוצר רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 6

30 הולך ואור

"אורח צדיקים כאור נוגה, הולך ואור עד נכון היום". המילים "הולך ואור" מתארות את העלייה הבלתי פוסקת של הנשמה.

Proverbs 4:18 משלי ד':יח

וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד-נכון היום:

But the path of the righteous is as the light of dawn, That shineth more and more unto the perfect day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ד, יח.

31 ונהר יוצא

הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן: כאן הוא מלמד שההשפעה ממקור הנשמה אינה פוסקת לעולם.

Genesis 2:10 בראשית ב':י

ונהר יצא מעדן להשקות את-הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 ונתתי לך מהלכים

"ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה". זהו הפסוק שבמאמר תורה אור, בפרשת וישב, שאליו מפנה הטקסט.

Zechariah 3:7 זכריה ג':ז

כה-אמר ה' צבאות אס-בדרכי תלך ואם את-משמתי תשמר וגם-אתה תדין את-ביתי וגם תשמר את-חצרי ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways, and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 ע"פ ונתתי לך מהלכים כפי וישב

זהו המאמר שאליו מפנה הטקסט: מלאכים ונשמות קודם ירידתן נקראים "עומדים", והנשמות נקראות "מהלכים" רק לאחר ירידתן לגוף ולנפש הבהמית.

הערת קה"ת

תו"א ל, א ואילך. אוה"ת חנוכה כרך-ה דף תתקיג, א.

34 ובפי שלח ע"פ ועתה יגדל

שם מוסבר שהנשמה קודם בואה לעולם נמצאת במדרגת "עומדת", ובזכות קיום המצוות כאן היא זוכה למדרגת "הליכה". ככתוב "ונתתי לך מהלכים". המצוות נעשות לבושי הנשמה, והקטע מפנה בחזרה למאמר שבפרשת וישב.

הערת קה"ת

לקו"ת שלח לח, ד.

the rule that one must not read [the sentences of the Shema'] out of order.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יג, א. וש"נ.

25 בעשרה מאמרות נבה"ע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ה.

26 בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות

"בעשרה מאמרות נברא העולם... והלא במאמר אחד יכול להיבראות?" אדמו"ר הזקן מזהה את המאמר האחד עם המחשבה המחיה את כל עשרת המאמרות.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה':א

בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

27 והמאמר אחד הוא כחי' מחשבה

ההערה מציינת שהזיהוי של "המאמר האחד" עם המחשבה מוסבר באור התורה.

הערת קה"ת

נבאר באוה"ת ויקרא-ג ע' תתקכב. וראה גם לקמן פ' כי תצא לה, א.

28 היוצר יחד לבם

"יוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם". חז"ל דורשים את הפסוק כך שה' רואה את כל הברואים יחד.

Psalms 33:15 תהילים ל"ג:טו

היוצר יחד לבם המבין אלי-כל-מעשיהם:

He that fashioneth the hearts of them all, That considereth all their doings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, טו.

29 נסקרים בסקירה אחת

בראש השנה כל הברואים עוברים לפני ה', וכולן נסקרין בסקירה אחת; הגמרא מביאה לכך אסמכתא מן הפסוק "יוצר יחד לבם". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את המחשבה האחת הכוללת את כל הדיבור.

Rosh Hashanah 18a:14 ראש השנה י"ח א:י"ד

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: וכולן נסקרין בסקירה אחת. אמר רב נחמן בר יצחק, אף אנו נמי תנינא: "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם". מאי קאמר? אילימא הכי קאמר: דברנהו לכולי עלמא

35 ועתה יגדל

לאחר חטא המרגלים מתפלל משה שכוחו של ה' יגדל, כפי שדיבר. מאמר בלקוטי תורה, שלח, על פסוק זה מצוטט בהקשר של עניין ההליכה.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֶר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ועיני ע"פ יונתי בחגוי הסלע

הקטע מסביר שישראל, שעלו במחשבה, ממשיכים את אור אין סוף אל ז"א, ושבתחילה נדרשת בחינת "קומי לך" באמצעות תפילה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש יט, ד.

37 יונתי בחגוי הסלע

"יונתי בחגוי הסלע, בסתר המדרגה, הראיני את מראיך". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה מסביר ש"קום לך" מתחיל תחילה בתפילה.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יוֹנָתִי בְּחַגֵּי הַסֶּלַע בְּסֶתֶר הַמְּדִרְגָּה הִרְאִינִי אֶת־מְרְאִיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרְאִיךָ נָאוֹה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 וע"פ אלה מסעי

המאמר מפרש את "אלה מסעי בני ישראל" כעליותיהם של ישראל מלמטה למעלה, הבאות באמצעות הכנעת הצד שכנגד והפיכתו.

הערת קה"ת

לקו"ת מסעי צא, ג ואילך. ראה סה"מ תקס"ב ע' ק"ז ואילך.

39 אלה מסעי

"אלה מסעי בני ישראל". לקוטי תורה, מסעי, מסביר שהמסעות הם העליות שלהם מלמטה למעלה.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א

אַלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 ואלה מסעיהם למוצאיהם

"ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם... ואלה מסעיהם למוצאיהם". גם מאמר מסעי מסביר פסוק זה.

Numbers 33:2 במדבר ל"ג:ב

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם:

And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the commandment of the L-RD; and these are their stages at their goings forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 7

41 וברכות אשר תקנו לנו אנשי כנה"ג

"מאה ועשרים זקנים, ובהם כמה נביאים, תיקנו את שמונה־עשרה הברכות על הסדר": אנשי כנסת הגדולה. אדמו"ר הזקן מכנה את תפילתם הדרך שבה האדם הולך.

Megillah 17b:8 מגילה י"ז ב:ח

תפלה מנא לן? דתנא: שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה. אמר רבי יוחנן, ואמרי לה במתניתא תנא: מאה ועשרים זקנים, ובהם כמה נביאים, תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר.

The Amidah prayer: From where do we know this? — As it has been taught: Shimon Hapakuli organized eighteen blessings in the presence of Rabban Gamaliel in a fixed order in Yavneh. R. Yohanan said (others report, it was stated in a baraita): A hundred and twenty elders, among whom were many prophets, drew up eighteen blessings in a fixed order

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

מגילה יז, ב.

42 תפלות אבות תקנום

רבי יוסי בן רבי חנינא אמר: "תפילות — אבות תיקנום": אברהם תיקן את תפילת הבוקר, יצחק את תפילת אחר הצהריים ויעקב את תפילת הערב.

Berakhot 26b:4-5 ברכות כ"ו ב:ד-ה

איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר: תפילות אבות תקנום. רבי יהושע בן לוי אמר: תפילות כנגד תמידין תקנום. תנא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא, ותנא כוותיה דרבי יהושע בן לוי. תנא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא: אברהם תקן תפילת שחרית, שנאמר: "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם", ואין "עמידה" אלא תפלה, שנאמר: "ויעמד פינקס ויפלל".

It has been reported : R. Jose b. R. Hannina said : The Patriarchs instituted the Tefillot. R. Joshua b. Levi said: The Tefillot were instituted to correspond with the continual sacrifices. There is a teaching in agreement with both of them. There is a teaching in agreement with R. Jose b. R. Hannina: Abraham instituted the morning Tefillah; as it is said, "And Abraham got up early in the morning to the place where he had stood" (Gen. xix. 27) — "standing" means prayer; as it is ... said, "Then

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כו, ב.

43 ולגדולתו אין חקר

"גדול הוי' ומהולל מאוד, ולגדולתו אין חקר", פסוק מתוך "אשר" בפסוקי דמרה. זהו הפסוק שאדמו"ר הזקן מביא כדוגמה לפסוק העוסק בגדולת ה'.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג

גָּדוֹל ה' וּמְהוֹלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 נחלת יעקב

הערת קה"ת מפנה ל Isaiah 48:14 למילים האלה.

Isaiah 48:14 ישעיהו מ"ח:יד

הערת קה"ת
ישע"י מח, יד.

45 נחלת יעקב

"או תתענג על הוי'... ואתן לך את נחלת יעקב אביך" — ההבטחה למי שמתענג בשבת. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי "נחלת יעקב" כדי לציין את מידת הרחמים.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:יד

אָז תִּתְעַנֵּג עַל־הַרְפָּכְתִּיךָ עַל־[בְּמֹתִי] (במותי) אֶרֶץ וְהֶאֱכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִי הַרְפָּכְתִּיךָ דָּבָר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 נחלה בלי מצרים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שבת קיח, סע"א.

47 נחלה בלי מצרים

רבי יוחנן אמר בשם רבי יוסי: מי שמתענג בשבת נותנים לו "נחלה בלי מצרים", כמו שנאמר: "ואתן לך את נחלת יעקב אביך". נמצא שמידתו של יעקב, מידת הרחמים, היא בלי גבול.

Shabbat 118a:7-8 שבת קי"ח א:ז-ח'

... "ביום בא גוג". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי: כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשֶּׁבֶת נוֹתֵנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מִצְרַיִם, שְׁנָאֵמַר: "אֲזַי תִּתְעַנֵּג עַל הַיְּהוֹרְפָכְתִּיךָ עַל בְּמֹתִי אֶרֶץ וְהֶאֱכַלְתִּיךָ"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

48 מבריה מן הקצה

"והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה": הקורה המרכזית של המשכן. אדמו"ר הזקן שואל את המילים האלה כדי לתאר את מידת הרחמים החודרת בכל העולמות.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כ"ח

וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִיחַ מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar I, 1b זח"א א, ב

Zohar III, 175b זח"ג קעה, ב

הערת קה"ת

שמות כו, כח. וראה זח"א א, ב. זח"ג קעה, ב.

49 הודו על או"ש

"יהללו את שם הוי', כי נשגב שמו לבדו; הודו על ארץ ושמים". אדמו"ר הזקן מפרש את "ארץ" ו"שמים" כאור הממלא ואור המקיף, ששניהם אינם אלא בחינה של שם הוי'.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יג.

50 אליך ה' נפשי אשא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם כה, א.

51 אליך ה' נפשי אשא

"לדוד. אליך, הוי', נפשי אשא". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהעלאת המדות אל ה' בתפילה.

Psalms 25:1 תהילים כ"ה:א

לְדָוִד אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֲשֹׂא:

.of David. Unto Thee, O L-RD, do I lift up my soul [A Psalm]

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 האבות הם הנק' רועים מהש"ר

בפירוש "והקמנו עליו שבעה רועים" מונה הגמרא את הרועים: דוד באמצע; אדם, שת ומתושלח מימינו; אברהם, יעקב ומשה משמאלו.

Sukkah 52b סוכה נ"ב ב

הערת קה"ת

ראה סוכה נב, ב וברש"י שם.

53 להצאן קדשים

"כצאן קדשים, כצאן ירושלים במועדיה, כן תהיינה הערים החרבות מלאות צאן אדם". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי "צאן קדשים" ביחס לנשמות ישראל.

Ezekiel 36:38 יחזקאל ל"ו:ל"ח

כְּצֹאן קִדְשִׁים כְּצֹאן יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדֶיהָ כֵּן תִּהְיֶינָה הָעָרִים הַחֲרוּבוֹת מְלֵאוֹת צֹאן אָדָם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי ה'

As the flock for sacrifice, as the flock of Jerusalem in her appointed seasons, so shall the waste cities be filled with flocks .of men; and they shall know that I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה יחזקאל לו, לח.

54 צער גידול בנים היה לו ליעקב

לעיתיד לבוא יאמר ה' לאברהם: "בניך חטאו", ואחר כך יפנה ליעקב, "שהיה לו צער גידול בנים", שמא יבקש עליהם רחמים. אדמו"ר הזקן קושר זאת למדת הרחמים של יעקב.

Shabbat 89b:4 שבת פ"ט ב:ד'

... אמר לפנני: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמך. אמר: אימר לקה ליעקב דהנה לקה צער גידול בנים, אפשר דבכי רחמי עליהו. אמר לקה: בניה חטאו. אמר לפנני: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמך. אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצת. אמר לו ליצחק: בניה חטאו לי. אמר לפנני: רבוננו של עולם, בני ולא בניה? בשעה שהקדימו לפניה "נעשה" ל"נשמע" קראת להם "בני בכורי", עכשיו בני ולא בניה?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פט, ב.

בישעיהו מתאר הפסוק את הדאגה הרכה של ה' לעמו כדאגתו של רועה. כאן, הרועה הנושא את הטלאים בחיקו הוא הרחמים שמעלים את מדות האדם אל ה'.

Isaiah 40:11 ישעיהו מ':יא

כרעה עדורו ירעה ברעו קבצו טלאים ובחיקו ישא עלות ינהל:

Even as a shepherd that feedeth his flock, That gathereth the lambs in his arm, And carrieth them in his bosom, And gently leadeth those that give suck.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

56 בעבר הנהר ישבו

"מעבר לנהר ישבו אבותיכם מעולם": כאן הכוונה לאבות, ששורשם במחשבה העליונה.

Joshua 24:2 יהושע כ"ד:ב'

ויאמר יהושע אל־כל־העם כה־אמר ה' אלקי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלקים אחרים:

And Joshua said unto all the people: "Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 תכון לעד

"שפת אמת תיכון לעד, ועד ארגיעה לשון שקר". אדמו"ר הזקן משאיל את הביטוי "תיכון לעד" כדי לתאר את מה שכלי המצוות מבטיחים.

Proverbs 12:19 משלי י"ב:י"ט

שפת־אמת תכון לעד ועד־ארגיעה לשון שקר:

The lip of truth shall be established for ever; But a lying tongue is but for a moment

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ משלי יב, יט.

58 ואת מצותי תשמרו

אחרי "אם בחוקותי תלכו" ממשיך הפסוק: "ואת מצוותי תשמרו ועשיתם

אותם": המצוות הן אלה ששומרות על ההליכה.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

59 מסתימא דכל סתימין

בשבת מתענגות נשמות הצדיקים בתענוגיו של עתיקא קדישא, "הנעלם מכל הנעלמים". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לתאר את המקור הנסתר ביותר של האור שהמצווה ממשיכה למטה.

Zohar II, 89a זח"ב פט, א

הערת קה"ת

זח"ב פט, א.

60 יין מלכות רב כיד המלך

בסעודת המלך הוגש משקה "בכלי זהב, כלים שונים מכלים, ויין מלכות רב, כיד המלך". אדמו"ר הזקן מפרש את הכלים כמצוות ואת היין כאור ה'.

Esther 1:7 אסתר א':ז'

והשקות בכלי זהב וכלים מפלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך:

And they gave them drink in vessels of gold—the vessels being diverse one from another—and royal wine in abundance, according to the bounty of the king

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר א, ז.

61 המצוה — לשון צותא לשון חיבור

ההערה מפנה לשיחה של הרבי על המילה מצווה כביטוי לצוותא, כלומר חיבור.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ז 304 ואילך. תניא מהדו"ק ספמ"ט. סה"מ מלוקט-ג ע' עב הערה 55.

פסוקה 12

62 וכלים מכלים שונים

משקה המלך הוגש ב"כלים שונים מכלים"; אדמו"ר הזקן מפרש אותם כמצוות השונות, שכל אחת מהן ממשיכה את אורו של ה' בדרך משלה.

Esther 1:7 אסתר א':ז'

והשקות בכלי זהב וכלים מפלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך:

And they gave them drink in vessels of gold—the vessels being diverse one from another—and royal wine in abundance, according to the bounty of the king

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר א, ז.

63 בהכנס היין יצא הסוד

הערת קה"ת מפנה לEruvin 65a למילים האלה.

Eruvin 65a עירובין ס"ה א

הערת קה"ת

עירובין סה, א.

64 רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". בחסידות, רצוא ושוב הוא כמיהת הנשמה כלפי מעלה ושיבתה כדי לעבוד למטה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א' י"ד

והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק:

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, יד.

65 והתהלכתי בתוכם

"והתהלכתי בתוכם, והייתי לכם לאלקים, ואתם תהיו לי לעם". אדמו"ר הזקן מפרש את "והתהלכתי" כהילוכו של ה' עצמו בתוך האדם.

Leviticus 26:12 ויקרא כ"ו י"ב

והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם:

And I will walk among you, and will be your G-d, and ye shall
be My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, יב.

פסקה 13

66 ואת מצותי תשמרו

"ושמרתם את מצותי": אדמו"ר הזקן מפרש את "ושמרתם" כשמירה על האור שהמצוות מכילות.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו ג'

אם ילכו במצותי ושמרו ועשיתם אתם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and
do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 הלוך ילך ובכה

"הלוך ילך ובכה, נושא משך הזרע; בוא יבוא ברינה, נושא אלומותיו". אדמו"ר הזקן מפרש את הבכי ולאחריו את הרינה כשלבם בעבודתו של ההולך.

Psalms 126:6 תהילים קכ"ו ו'

הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע באיבא ברינה נושא אלומותיו:

Though he goeth on his way weeping that beareth the mea-
sure of seed, He shall come home with joy, bearing his
sheaves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכו, ו.

68 תחת אשר לא עבדת

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כלי". אדמו"ר הזקן מביא את הפסוק כמקור לשמחה שבאה לאחר הבכי.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח מ"ז

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyful-
ness, and with gladness of heart, by reason of the abundance
of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

פסקה 14

69 נושא משך הזרע

"הולך והולך ובוכה, נושא את שק הזרע". הזרע שבוכה בדרכו הוא ההולך שעליו מדבר המאמר.

Psalms 126:6 תהילים קכ"ו ו'

הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע באיבא ברינה נושא אלומותיו:

Though he goeth on his way weeping that beareth the mea-
sure of seed, He shall come home with joy, bearing his
sheaves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 ובחיקו ישא

"ובחיקו ישאום": רחמי הרועה, המעלה את הנשמה אל ה'.

Isaiah 40:11 ישעיהו מ' י"א

ברעה עדרו ירעה בורעו קבצו טלאים ובחיקו ישא עלות ינהל:

Even as a shepherd that feedeth his flock, That gathereth the
lambs in his arm, And carrieth them in his bosom, And gen-
tly leadeth those that give suck

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 קדושים תהיו

"קדושים תהיו, כי קדוש אני, ה' אלקיכם". אדמו"ר הזקן קורא זאת כהבטחה שכל נשמה תגיע בסופו של דבר למדרגת "קדוש".

Leviticus 19:2 ויקרא י"ט ב'

דבר אל-כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני
ה' אלקיכם:

Speak unto all the congregation of the children of Israel,
and say unto them: Ye shall be holy; for I the L-RD your G-d
am holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יט, ב.

72 אם זך ואם ישר פעלו

"גם במעלליו יתנכר נער, אם זך ואם ישר פעלו". אדמו"ר הזקן שואל את הביטוי על מי שסבור שעבודתו כבר זכה וישרה.

Proverbs 20:11 משלי כ' י"א

גם במעלליו יתנכר נער אם זך ואם ישר פעלו:

Even a child is known by his doings, whether his work be
pure, and whether it be right

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 לא תקום ולא תהי

"לא תקום ולא תהיה": הבטחתו של ישעיהו שהמזימה נגד יהודה תיכשל. כגון נאמר שעמידתה של נשמה במקום אחד אינה יכולה להימשך.

Isaiah 7:7 ישעיהו ז' ז'

כה אמר אדני ה' לא תקום ולא תהיה:

thus saith the L-rd GOD: It shall not stand, neither shall it
come to pass

74 ממקום קדוש יהלכו

בהקשרו, הפסוק מדבר על מי שהיו רגילים ללכת ממקום קדוש. אדמו"ר הזקן קורא את "ממקום קדוש יהלכו" כמכוון למקור הנשמות.

Ecclesiastes 8:10 קהלת ח"י:

וּבִכְן רָאִיתִי יֹשְׁעִים קְבָרִים וְכָאוּ וּמִמָּקוֹם קָדוֹשׁ יִהְיוּ לְכֹחַ וְיִשְׁתַּכְּחוּ כְעֵיֶר אֲשֶׁר כָּרְעֻשׁוּ גַם-זֶה הִבָּל:

And so I saw the wicked buried, and they entered into their rest; but they that had done right went away from the holy place, and were forgotten in the city; this also is vanity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, י.

75 ועשיתם אותם

הפסוק מסתיים במילים "ועשיתם אותם", כאשר המילה "אותם" כתובה בלי ו, ואפשר לקרוא אותה "אתם".

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:

אִם-יִבְחָקְתִּי תִלְכוּ וְאֵת-מִצְוֹתִי תִשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 ועשיתם אתם

הזוהר אומר שמי שמקיים את מצוות התורה והולך בדרכיה, כביכול עושה אותו למעלה; וכן כתוב "ועשיתם אתם", שכן באמצעות כך הם מתחברים זה עם זה, והשם הקדוש נמצא כפי שראוי.

Zohar, Bechukotai 2:12-4:19 ספר הזוהר, בחקותי ב"ב-ד':י"ט

77 ועשיתם אותם

כל מי שדבק בהקב"ה ומקיים את מצוות התורה, כאילו מקיים את העולמות, העולם העליון והעולם התחתון, שהרי נאמר "ועשיתם אותם".

Zohar, Nasso 3:17-4:24 ספר הזוהר, נשא ג':י"ז-ד':כ"ד

The first 20 lines of the Hebrew text are not found in our translation. R. Isaac and R. Judah were walking together on the road leading from Usha to Lud. Said R. Judah: 'Let us discourse on the Torah whilst walking.' R. Judah then cited the verse: "And if a man shall open a pit, or if a man shall dig a pit... the owner of the pit shall make it good", etc. (Ex. 21, 33-34). 'If that man', he said, 'has to make good, how much more so he who

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

78 ועשיתם אתם

רבי חנינא בר פפא: אם אתם שומרים את התורה, אני מחשיב זאת כאילו עשיתם את עצמכם, שהרי נאמר "ועשיתם אותם".

Vayikra Rabbah 35:7 ויקרא רבה ל"ה:ז

79 דהיינו ועשיתם אתם

ההערה מפנה לקטע במאמרי אדמו"ר הזקן (הכרך ענינים), המביא בשם

רעיא מהימנא והתיקונים את הקריאה הזאת של "אתם", כלומר "אתם".

Vayikra Rabbah 35:6 ויקרא רבה ל"ה:ו

הערת קה"ת

ראה מאמרי אדה"ז — ענינים עי רלא בשם הרע"מ ותיקונים. וראה גם ויק"ר פל"ה, ו.

80 ונתנה הארץ יכולה

"ונתתי גשמיכם בעתם, ונתנה הארץ יכולה, ועץ השדה יתן פריו". אדמו"ר הזקן מפרש את יכול הארץ כהעלאה מלמטה, ואת פרי העץ כהשפעה מלמעלה.

Leviticus 26:4 ויקרא כ"ד:

וְנָתַתִּי גֶשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יָבוּלָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִי־וֹ:

then I will give your rains in their season, and the land shall yield her produce, and the trees of the field shall yield their fruit

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, ד.

81 וצויתי את ברכתי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם כה, כא.

82 וצויתי את ברכתי בשנה הששית

"וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית, ועשת את התבואה לשלש השנים": נאמר על שנת השמיטה. אדמו"ר הזקן קושר זאת לכוונה שבכל ברכה.

Leviticus 25:21 ויקרא כ"ה:כ"א

וְצִוִּיתִי אֶת-בְּרִכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂתָ אֶת-הַתְּבֹאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים:

then I will command My blessing upon you in the sixth year, and it shall bring forth produce for the three years

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 אם בחקתי

הזוהר מלמד שכאשר הצד השמאלי מתעורר, הצד הימני מתחיל תחילה; אם זוכים, השמאל נכלל בימין, והזוהר מביא לכך סימן מן המילה "אם" שבראש הפסוק, כמו ב"אם בחוקותי תלכו".

Zohar, Terumah 64:660-66:669 ספר הזוהר, תרומה ס"ד:תר"ס-ס"ו:תרס"ט

84 זאת חקת התורה

"זאת חוקת התורה", הפתיחה לדיני הפרה האדומה. הטקסט מפנה למאמר של אדמו"ר הזקן על פסוק זה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב'

זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-צִוָּה ה' לְאֹמֶר דָּבָר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלָיו פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין-בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא-עָלָה עָלֶיהָ עַל:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Daf Shevui (CC0); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bechukosai/1/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/bechukosai/1/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק